

VITEZOVI TEMPLARI

– „Red siromašnih vitezova Krista i Salomonova hrama“

Josip Čaljkušić
Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za povijest
E-mail: josip.cane@gmail.com

Ovaj se rad bavi templarskim redom, osnovanim za zaštitu hodočasnika u Svetoj Zemlji, gdje je ostavio traga u križarskim ratovima, da bi u 14. stoljeću bio ukinut pod nerazjašnjenim okolnostima što je dovelo do raznih kasnijih misterija o njegovu djelovanju. Naizgled jedan običan crkveni red koji se odlikovao skromnošću, poslušnošću i viteškom revnošću, a ostavio traga do današnjih dana izazivajući mnoge kontroverze. Svi misteriji koji su se pojavili nastali su iz optužbi koje su bile upućivane redu, a tajnovite okolnosti i neznanje dovelo je do pojave pravih misterija koje i danas privlače pozornost mnogih ljudi. Stoga se ovim radom želi pokazati prošlost reda i događaji koji su ga najviše obilježili, uključujući i okolnosti njegova ukinuća.

Ključne riječi: vitezovi templari, križarski ratovi, meštiri reda, Chinonski pergament, ukinuće reda, hereza, Jacques de Molay

Uvod

Tema ovog rada su vitezovi templari, red koji nastaje u 12. stoljeću, nedugo nakon križarskog osvajanja Jeruzalema (1099.). Njihova je glavna zadaća bila štititi hodočasnike u Svetoj Zemlji¹²⁷ koji su bili izloženi raznim napadima muslimanskih pljačkaša. Iako kršćanstvo zabranjuje ubojstvo te se protivi ratovanju, kršćanska Europa odlučila je braniti Svetu Zemlju od nasilja nad kršćanskim stanovništvom koje su činili muslimanski osvajači.¹²⁸ U ovom će se radu izložiti nastanak, djelovanje i propast tog reda u koji su polagane velike nade u oslobađanje Svete Zemlje da bi kasnije bio ukinut pod velom tajni. Upravo zbog takva slijeda događaja nastali su razni misteriji o tom redu i njegovu djelovanju koji često nemaju nikakvo znanstveno utemeljenje, ali još uvijek ostaju u globalnom mnijenju. Danas se često govori o njima kao o hereticima od kojih su potekli masoni ili se kaže da su za svog boravka u Jeruzalemu pronašli sveti gral ili glavu Ivana Krstitelja pa se čak spominje i Kovčeg Saveza.¹²⁹ Spominje se da su štovali razna poganska

---

¹²⁷ U ono vrijeme često se naziva *Outremer* doslovnog značenja *prekomorje*, a naziv dolazi iz francuskog jezika.

¹²⁸ Sveti Augustin (Aurelije Augustin), crkveni otac iz 4./5. stoljeća, pisao je da kršćani smiju ratovati jedino u smislu postizanja mira i obrane od drugog nasilja.

¹²⁹ Kovčeg u kojem su bile pohranjene dvije ploče s Deset zapovijedi koje je Jahve dao Mojsiju na brdu Sinaj, a za sveti se gral smatralo da je iz njega Isus pio vino na posljednjoj večeri sa svojim učenicima.

božanstva, da su izdali Boga i prigrlili islam, da su bili oholi i pohlepni za bogatstvom te da su prakticirali sodomiju. Sve su to bile optužbe na račun reda koje su nastale u 14. stoljeću, a zbog tajnosti koju je red obdržavao, optužbe su prihvaćene kao istinite. Nakon ukinuća, većina je optužbi ostala zapisana i zapamćena te su ostale kao loša i neistinita slika reda stvarajući od njega misterij. Čitava ta „misteriozna“ situacija oko reda templara ponukala me da ispitam okolnosti nastanka i ukinuća reda koji je izazivao strahopoštovanje svojih neprijatelja, a njegovi su mu podupiratelji „okrenuli leđa“.

Osnutak reda

Nakon križarskog osvajanja Jeruzalema 1099. godine osjetila se potreba za stvaranjem reda koji će se odlikovati ne samo molitvom i strogošću, već i viteštvom kako bi branili hodočasnike u Svetoj Zemlji. Potaknuti tom idejom, oko viteza Huguesa de Payensa¹³⁰ okupilo se osam vitezova koji su bili plemenitog roda iz područja Champagne i Burgundije. Oni su osnovali red oko 1118.¹³¹ godine, punog naziva *Red siromašnih vitezova Krista i Salomonova hrama*. Vilim Tirski¹³² kasnije o tome piše: „Iste su se godine [1118.] izvjesni vitezovi plemići, odani Bogu i bogobojažni, zavjetovali na službu Kristu pod nadzorom patrijarha. ... Njihova osnovna dužnost ... bila je štititi putove i ceste od napada pljačkaša i razbojnika. To su naročito činili kako bi zaštitili hodočasnike“.¹³³ U samom početku podršku im je dao i jeruzalemski kralj Balduin II. (1118. – 1131.)¹³⁴ koji ih prima u svoju palaču, a kasnije dobivaju prostore džamije Al-Akse gdje se prije nalazio Salomonov hram – odatle i njihov naziv templari po latinskoj riječi za hram *templum*. Budući da je red trebao papino odobrenje, Hugues de Payens se ujesen 1127. godine uputio s petoricom drugova u Rim k papi Honoriju II. (1124. – 1130.) od kojeg je zatražio odobrenje. Papa u Troyesu 13. siječnja 1128. godine okuplja koncil na kojem su okupljeni nadbiskupi, biskupi i opati raspravljali o ustanovljenju reda te o *Pravilu* reda koje treba ustvrditi, a to je povjereno Bernardu iz Clairvauxa (sv. Bernard),¹³⁵ nećaku Andréa de

---

¹³⁰ U nekim navodima njegovo ime je Payns.

¹³¹ Neki navodi spominju 1119. godinu.

¹³² Kroničar i nadbiskup u Tiru; napisao *Povijest pothvatâ u prekomorskim krajevima (Historia rerum in partibus transmarinis gestarum)*.

¹³³ Napier, *Uspon i pad*, 32.

¹³⁴ Izvorno Baudouin du Bourcq; Baudouin II.

¹³⁵ Bernard je rođen 1090. u blizini Dijona (Burgundija), a umro 1153. godine u Clairvauxu gdje je osnovao cistercitski samostan i bio njegov opat. Preuzeto s: <http://www.britannica.com/biography/Saint-Bernard-de-Clairvaux> (26. 5. 2015.)

Montbarda , jednog od prvih devet članova reda. Nedugo zatim Bernard je sastavio *Pravilo* po uzoru na cistercitsko, a na koncilu je odmah i bilo prihvaćeno. Službenim papinim odobrenjem nakon koncila stvoren je red koji je spojio dvije krajnosti, rat i molitvu, a vitez tog reda je „postojan križar, neprestano u dvojakoj borbi: protiv krvi i mesa, te protiv duhovnih sila na nebu. ... Prsa je opasao žičanom košuljom, a dušu štitom vjere. Naoružan takvom dvojnomo zaštitom, ne boji se ni čovjeka ni vraga.“¹³⁶

Pravilo i ustroj reda

Templarsko pravilo koje je napisao Bernard iz Clairvauxa bilo je najstrože među svim redovima onog doba stvarajući „prvu discipliniranu, uređenu i jednoobraznu stajaću vojsku od antičkog doba“.¹³⁷ Osim pravila na latinskom jeziku koje je napisao Bernard nastali su drugi prijepisi (razlikuju se od izvornika u nekolicini pravila) od kojih je najpoznatija francuska verzija iz 1140. godine. Templari su se kao redovnici pri pristupanju zavjetovali na siromaštvo, krepost i poslušnost što će se kasnije jako odraziti i na život u redu. Kao svaki drugi red, i ovaj je imao svoju hijerarhiju koja se morala poštivati bez obzira na to kojem staležu se pripadalo,¹³⁸ a posebno se naglašavala poslušnost: „kad gospodar zapovijed izda, oklijevanju tad mjesta nema, nego zadatak treba bez odgađanja izvršiti, kao da je samo nebo zapovijed izdalo...“.¹³⁹ Vrh hijerarhije zauzimao je meštar¹⁴⁰ Hrama koji je bio jednak opatu samostana, a u vladanju mu je pomagalo vijeće te je u svojoj pratnji imao dva brata viteza, brata kapelana, službenika, pobočnika i slugu. Kad se raspravljalo o donošenju odluke koja se ticala cijele kuće¹⁴¹, sazivao se kapitul – skupština braće. Meštar je raspodjeljivao dužnosti u kući i u cijelom redu, a sva su mu braća bila obvezna na poslušnost, a on poslušan samostanu¹⁴² kako kaže *Pravilo*.¹⁴³ Osim meštra, koji se nalazio u Jeruzalemu s dva zapovjednika, postojali su zapovjednici (namjesnici) koji su bili njegovi zamjenici u drugim provincijama te su imali

---

¹³⁶ Pernoud, *Templari*, 13.

¹³⁷ Napier, *Uspon i pad*, 40.

¹³⁸ Grof od Chamagne pridružio se redu 1125. godine dok je upravitelj (meštar) reda bio Hugues de Payen, plemić iz grofove zemlje. Tim se pristupanjem grof obvezao na poslušnost svom vazalu.

¹³⁹ Napier, *Uspon i pad*, 41.

¹⁴⁰ Često ga se danas naziva velikim mešтром, ali to nije točno jer se taj izraz nikad nije koristio u *Pravilu* ili drugim spisima, već se javlja u 14. stoljeću i to vrlo rijetko.; Pernoud, *Templari*, 17.

¹⁴¹ Ovaj se pojam odnosi na pojedini samostan u kojem su se nalazila braća tj. vitezovi.

¹⁴² Ovdje se misli na svu braću zajedno.; Pernoud, *Templari*, 22.

¹⁴³ Isto

istu vlast kao meštar u redu. Još jedna važna osoba bio je maršal koji je imao isključivo vojna zaduženja te se morao brinuti o dostatnosti i valjanosti oružja i konjske opreme za kuću reda.

U redu su se nalazili i drugi članovi osim vitezova, a kako bi se razlikovali, svi su imali propisanu boju plašta. Vitezovi reda, koji su se potpuno odrekli zemaljskog života i zavjetovali se, nosili su bijeli plašt na kojem se nalazio crveni križ. Služeća braća, koja nisu živjela u kućama reda i koja su bila izostavljena od većine pravila, bili su obični vojnici i nosili su smeđi ili crni plašt od grube tkanine. Kapelani reda brinuli su se za vjerske obrede i sakramente u redu noseći zeleno ruho, a vršili su pisarske i upravne dužnosti. Osim razlika u odijevanju, *Pravilo* je zabranjivalo raskoš haljina i nošenje krzna, izuzev janječeg ili ovčjeg, te se naglašavala potreba izbjegavanja mode što je uključivalo nošenje, primjerice, šiljastih čizama i vezica. Opremu vitezova sačinjavala je: žičana košulja, kaciga, ratna košulja, naramenice, željezne čizme, a od oružja: mač, koplje, malj (buzdovan) te okrugli štit. Posjedovao je tri noža: jedan bojni nož (bodež), jedan nož za kruh i džepni nož. Osim navedenih stvari, još je propisano koliko konja tko smije imati, koliko košulja, deka, kaputa, donjeg rublja, obuće, ručnika, bisaga, bočica, kaputa, kapica itd.

Budući da je templarski red bio najstroži, postoje propisi koji su napisani do u tančine za svaku moguću situaciju vitezova redovnika. Tako *Pravilo* zabranjuje vitezovima poljupce kako ne bi pali u napast. „Držimo pogibeljnim u svakoj religiji (tj. redovničkoj zajednici) prekomjerno promatrati ženska lica, te neka se stoga nitko ne drzne poljubiti ženu, ni udovicu, ni djevojku, ni majku, ni sestru, ni tetu, ni bilo koju drugu ženu.“¹⁴⁴ Kao pravi redovnici naglašavali su potrebu šutnje „jer prekomjeran govor nije bez grijeha“¹⁴⁵ te su morali izbjegavati nepristojne zabave i ponašati se „pristojno i skrušeno, bez smijanja“.¹⁴⁶ Vitezovi onog vremena često su pristupali turnirima na kojima su se natjecali u raznim disciplinama, no templarima je to bilo zabranjeno jer oni kao redovnici nisu smjeli težiti ispraznim događanjima i slavi kako bi privlačili djeve, a i turniri su znali biti pogibeljni. Još jedna onovremena zanimacija bio je lov koji je također bio zabranjen uz iznimku lova na lavove. Uz *Pravilo* postojao je spis *Običaji*¹⁴⁷ koji su napisani oko 1165. godine, a uz *Pravilo* pruža obilne podatke o životu reda. Kao redovnici imali su tonzuru¹⁴⁸

---

¹⁴⁴ Pernoud, *Templari*, 19.

¹⁴⁵ Isto, 25.

¹⁴⁶ Hodge, *Tajna vitezova*, 72.

¹⁴⁷ Izvorni naziv je *Retraits*; Pernoud, *Templari*, 10.

¹⁴⁸ Šišanje tjemena u obliku kruga kod svećenika i redovnika.

i bili kratko ošišani, a za razliku od drugih redova templari nisu smjeli brižati bradu što ih je bitno razlikovalo od ostalih redovnika. Zavjetom siromaštva odrekli su se svega što su prije posjedovali i zapostavili svoje prethodne titule kao plemići: „među njima se ne ističe podrijetlo: cijeni se onoga tko je najvrjedniji, a ne onoga tko je najplemenitijeg roda“.¹⁴⁹ Smjeli su posjedovati nekolicinu osobnih stvari, ali ih nisu smjeli zatvarati lokotom u kovčezima kako bi se izbjegla ikakva tajnovitost. Spavali su zajedno u jednoj prostoriji koja je bila osvjetljena kako bi se izbjegla mogućnost skrivenih radnji,¹⁵⁰ a lijegali su u ponoć i ustajali u četiri sata.

Pravilo je sadržavalo i stroge upute o brizi za konje, i o održavanju oružja te su vitezovi, unatoč tomu što su imali sluge i paževe, morali nadgledati timarenje konja i čišćenje opreme. O strogoći reda zaključujemo iz ostalih točaka *Pravila* u kojima se zabranjuje kupanje, njegovanje, uzimanje lijekova, jahanje konja i odlazak u grad bez dopuštenja, a kad su išli u grad nisu smjeli ići sami već najmanje po dvoje. S dužim vremenom boravka u Svetoj Zemlji uvedeni su i ustupci braći zbog teškoća izazvanih drugačijom klimom – smjeli su nositi laganiju odjeću od Uskrsa do Svih Svetih te su smjeli ustati od stola samo zbog krvarenja iz nosa. Kašnjenje na molitvu i druge točke dnevnog reda nije se dopuštalo, a izuzeta od tog pravila bila su braća koja su imala „ruke u tijestu“ (kuhari, J. Č.), željezo spremno za kovanje, koji potkivaju konje ili ako koji brat pere kosu.¹⁵¹ Za raznovrsne prekršaje *Pravilo* je imalo predviđene kazne,¹⁵² a za ostale oblike kažnjavanja odluka se donosila na kapitululu na kojem je počinitelj javno priznavao prijestup, a onda se udaljavao dočim su ostali članovi vijećali i određivali mu kaznu, ne govoreći tko je predložio kaznu kako bi se izbjegla mržnja i razdor. Najteže su kažnjavani prijestupi simonije, ubojstva, zavjere, krađe, razotkrivanje kapitula i sodomija, s najčešćom kaznom izгона iz reda ili gubitkom habita. Osim ovakvog vijećanja kapitula, sva su ostala vijećanja također ostajala u tajnosti tj. nitko od braće nije smio iznositi što se ondje raspravljalo i događalo. Primanje nove braće u red također se odvijalo u tajnosti.

Početak *Pravila* bio je usmjeren na sve koji su željeli pristupiti redu, ponajviše vitezovima: „Obraćamo se prije svega onima koji preziru vršiti vlastitu volju te žele odvažno služiti kao vitezovi suverenome kralju ... da slijedite one koje je Bog odabrao iz

---

¹⁴⁹ Pernoud, *Templari*, 13.

¹⁵⁰ Često se u nekim redovima govorilo o pojavi sodomije.

¹⁵¹ Pernoud, *Templari*, 27.

¹⁵² Ovisno o prekršaju bili su kažnjavani batinanjem, bičevanjem, zatvaranjem u tamnicu i stavljanje okova, jedenjem s poda, postom i izgonom iz reda što je bila najveća kazna.

mnoštva ... i naložio im ... da brane njegovu Crkvu“.¹⁵³ Prilikom primanja braće u red morao se sastati kapitul jer nije bilo dopušteno samom meštru prihvatiti sve koji to požele – iznimka su bile osobe koje su izrazile želju, a bile su u smrtnoj situaciji. Onaj koji je htio pristupiti redu (postulant) bio je pomno ispitivan od dvojice ili trojice „iskušanih muževa“ kako bi se provjerila istinitost i razlog njegove namjere pristupanja redu navodeći mu zahtjeve kuće. Potom bi pristupio pred kapitul i bio ponovno ispitan da potvrdi svoj status i želje, te su mu tad iznesene teškoće života u redu i postavljeno pitanje želi li pristupiti redu. Nakon što bi odgovorio, navodila su mu se tri zavjeta reda kojih se trebao pridržavati. Postulant bi opet bio udaljen od kapitula, a vitezovi su dalje vijećali i raspravljali o primanju postulanta u red. Kad bi završili s vijećanjem i odobrili ulazak, postulant bi bio pozvan natrag u prostoriju, i klečeći sklopljenih ruku izgovarao bi molbu primanja u red. Ostala su braća zajedno molila *Očenaš*, a novi brat u ruke primao Evanđelje te ga se ponovno potanko ispitivalo kako bi se otkrile moguće prepreke, a nadgledali su ga „starcu kuće“. Kad je sve bilo provjereno, prelazilo se na obećanja koja je dao novi brat te mu je predsjedajući rekao da je primljen u red, a novom se bratu oblačio plašt te ga je meštar podigao i poljubio u usta,¹⁵⁴ a potom bi to učinio i kapelan. Tad bi se bratu ponovno u skraćenoj verziji čitalo *Pravilo* i isticalo se što može dovesti do gubitka plašta tj. izгона iz reda.

Po meštrovj smrti njegovo je mjesto preuzimao maršal te se brinuo za njegov pokop, a svim se zapovjednicima poslala obavijest za okupljanje u Jeruzalemu¹⁵⁵ za izbor velikog zapovjednika koji je privremeno upravljao do izbora novog meštra. U prvih sedam dana od meštrove smrti sva braća zajedno moraju izmoliti dvije stotine *Očenaša* za pokojnika, a u iduća tri tjedna petkom postiti o kruhu i vodi. Veliki zapovjednik sa suradnicima odabire nekoliko prokušanih muževa koji se udaljuju od skupštine te se jednog od njih izabire kao voditelja izbora. Nakon izbora voditelja, biraju još jednoga brata koji će mu biti sudrug te izabranici tu večer provode u kapeli da bi se sutradan, nakon mise, opet sastao kapitul. Voditelj i drugi brat biraju još dvojicu muževa i taj se postupak ponavlja sve dok ih ne bude dvanaest – kao apostola, a od toga osam vitezova i četiri pobočnika. Njih dvanaestorica biraju kapelana koji će među njima predstavljati Isusa te slijedi zajednička molitva. Svi izabranici se povlače i vijećaju kojeg viteza postaviti na

---

¹⁵³ Pernoud, *Templari*, 28.

¹⁵⁴ Takav se poljubac davao u feudalno vrijeme kao znak povjerenja.

¹⁵⁵ Nakon gubitka Jeruzalema sele u Akru pa na Cipar da bi kasnije bio sagrađen veliki preceptorat u Parizu gdje je boravio veliki broj pomoćnika reda. Ondje je uhićen i posljednji meštar Jacques de Molay.

mjesto meštra, a ostala braća se mole za prosvjetljenje pri izboru, da taj izbor bude „na čast i dobrobit kuće i Svete Zemlje“.¹⁵⁶ Kad donesu odluku, svi prisutni na kapitulu zaklinju se na poslušnost meštru, a voditelj izbora dolazi do onog koji je odabran i objavljuje da je on meštar reda,¹⁵⁷ a braća kapelani zapjevaju *Te Deum laudamus*.¹⁵⁸

Povlastice i poslovne aktivnosti

Templarski je red uživao veliki ugled odmah od svog osnutka pa je tako dobivao mnoge povlastice i poklone od mnoštva plemića i kraljeva, a darivali su ih posjedima, dvorcima i blagom – sve to kako bi redovnici molili za njih i olakšao im se život na „onom“ svijetu. Glavne povlastice redu došle su od pape Inocenta II. (1130. – 1143.) 29. ožujka 1139. godine bulom *Omne datum optimum* po kojoj red dolazi pod direktnu upravu pape te ne ovisi o odlukama biskupa ili svećenika, nitko ih nije mogao ekskomunicirati osim pape, niti ih kazniti na bilo koji drugi način. Također, bili su oslobođeni feudalnih davanja, nisu morali plaćati poreze kralju, smjeli su zadržati ratni plijen, ubirati desetinu i imati vlastite svećenike i kapelane. Smjeli su graditi vlastite crkve, pokapati mrtve, suditi i pogubiti zločince što ih je bitno izdvajalo od ostalih redova.¹⁵⁹ Papa Celestin II. (1143. – 1144.) 9. siječnja 1144. godine objavljuje bulu *Milites Templi* u kojoj potiče sve kršćane da daruju redu koliko god mogu. Ujedno, tom je bulom proglašeno da, u koje god selo ili grad templari budu dolazili, crkve moraju biti otvorene, uključujući i mjesta pod interdiktom,¹⁶⁰ da bi ondje mogli služiti mise. Godine 1146. papa Eugen III. (1145. – 1153.) im daje za pravo nositi prošireni crveni križ na tunikama koji će simbolizirati njihovu spremnost za mučeništvo. Godine 1162. papa Aleksandar III. (1159. – 1181.) potvrđuje sva prava i povlastice prethodnih papa te im daje pravo na obred ukopa. Sve su zadobivene povlastice koristile redu, ali to je razljutilo i izazvalo ljubomoru mnogih velikaša i svećenstva što je dovelo do žestokog protivljenja, uključujući i tužbu nekoliko biskupa na Trećem lateranskom saboru 1179. godine. Odlučeno je da moraju popraviti

---

¹⁵⁶ Pernoud, *Templari*, 41.

¹⁵⁷ Isto, 41.

¹⁵⁸ Himan *Tebe Boga hvalimo*.

¹⁵⁹ Hodge, *Tajna vitezova*, 77-78.

¹⁶⁰ Interdiktom se kažnjavalo vladara i puk određenog područja zbog njihovih prijestupa i grešnosti, a u tom području nitko nije mogao ići na misu i primati sakramente na određeno vrijeme, što je za bogobojažnog srednjovjekovnog čovjeka bila strašna kazna; vrlo rijetko se davala.; Isto, 78.

svoje ponašanje, a papa Inocent III. (1198. – 1216.) poslao im je pismo opominjući ih da su postali oholi i da zloupotrebljavaju svoj položaj.¹⁶¹

Zahvaljujući brzom širenju reda i mnoštvu darovanih posjeda, osim borbe u Svetoj Zemlji, započeli su voditi mnoge poslove po Europi i bogatiti se. Zbog povlastica koje je red imao, zadržavao je mnoštvo prihoda sa svojih posjeda, što im je omogućavalo financiranje novih pohoda i bavljenje bankarskim poslovima. U to vrijeme mnogi su redovima davali svoja dobra na čuvanje ne odričući se vlasništva nad njima, a riznice opatija ili crkava bile su po tome slične današnjim trezorima banaka.¹⁶² Obuhvaćajući svojim posjedima gotovo sve krajeve Europe i prostor do Svete Zemlje, bili su u mogućnosti provoditi prijenose blaga i davanje zaloga gdje god je to bilo zatraženo. Sigurnost reda davala je povjerenje i jamstvo za davanje pologa te su uvijek imali braću rizničare koji su vodili računa o tim poslovima te na kraju dana izračunavali vrijednost i količinu primljenih pologa. Kao ratnici lako su mogli štititi blago pri prijevozu, riznice njihovih dvoraca bile su gotovo neosvojive, a na pisanim založnicama (sličnima današnjim čekovima) ispisivane su šifre; ako bi ih netko ukrao i otišao unovčiti, bio bi uhićen. Središte njihovih financija i bankarskih poslova bilo je u Parizu, a pouzdanost reda i povećanje bogatstva doveli su do posuđivanja novca europskim vladarima. Brojne povlastice dane redu i bogaćenje templara negativno će utjecati na javno mišljenje o njima, te će, u krajnjoj liniji, izazvati ljubomoru velikodostojnika, Crkve i država, a kasnije će odigrati ključnu ulogu pri njihovom ukidanju.

Vojna služba

Templari kao viteški red djelovali su u raznim vojnim sukobima, a da bi bili uspješni zahtijevali su veliku disciplinu i dobru obuku. O tome doznajemo više iz *Pravila* koja često stavljaju naglasak na poslušnost. Nadalje, jedan odjeljak zabranjuje u red primati djecu:

„... za viteštvo nije dovoljno da su mladići dosegli punoljetnu dob (četрнаest godina za dječake prema većini običajnih odredaba u Francuskoj), nego da budu u dobi kad smiju nositi oružje (osamnaest godina i više).“¹⁶³ Templari se nisu ustručavali stupiti u bitke jer je to za njih bila sveta dužnost i spremnost primanja mučeništva za Krista. Pri

---

¹⁶¹ Hodge, *Tajna vitezova*, 78-81.

¹⁶² Pernoud, *Templari*, 110.

¹⁶³ Isto, 29.

odlasku u bitke morao se podignuti tabor u kojem bi se vojska ulogorila, a nitko nije smio stati s radom dok se ne bi čuo uzvik „Utaborite se, časna braćo, u ime Božje!“.¹⁶⁴ Prvo bi se utaborio meštar, kapela, šator s namirnicama i zapovjednici, a mjesto utaborenja bi se označilo barjakom koji bi stajao u sredini tabora. Barjak je bio povjeren glavnom zapovjedniku, a zamjenski se nalazio na koplju zapovjednika konjice. Većina braće se tijekom bitke držala oko barjaka i tu su se odvijale najžešće borbe među suprotstavljenim stranama. Nije bilo dopušteno povlačenje sve dok barjak ne bi nestao iz vidokruga, što je bio slučaj kad je zapovjednik poginuo ili je barjak otet, a što je opet značilo poraz glavne templarskih snaga. Tad bi brat trebao potražiti barjak drugog reda (hospitalaca ili drugih kršćanskih snaga). Ako ni njih nije bilo, smio se skloniti. Bijeg iz bitke kažnjavao se izgonom iz reda, a vitezovi su morali nastaviti svoju borbu čak i ako izgube svoje oružje ili ako su ranjeni dok su se paževi i pomoćne postrojbe u takvoj situaciji smjeli povući. Pravilo kaže: „Nitko ne smije napustiti svoj položaj bez dopuštenja zapovjednika, čak ni kad je ranjen; a ako nije u stanju zatražiti napuštanje položaja, mora poslati svog suborca da to učini. A ako se slučajno dogodi da kršćani izgube bitku – Bože, pomози nam! – nijedan brat ne smije napustiti bojno polje dok se vije zastava templara, a svatko tko prekrši ovo pravilo bit će zauvijek izbačen iz reda.“¹⁶⁵ Barjak se nazivao *baucant*,¹⁶⁶ a sačinjavale su ga dvije boje: bijela – simbolizira blagost, milosrđe i čistoću templara kao redovnika, i crna – simbolizira vitešku stranu reda i propast za neprijatelje. Boje su bile simetrično raspoređene, a po sredini se nalazio crveni križ. Dok su templari boravili u taboru, vladala je tišina i spokoj, te nikome nije bilo dopušteno vršiti ikakve poslove, izuzev manjih poslova; nisu smjeli ništa učiniti bez dopuštenja, uključujući i napuštanje tabora ili sedlanje konja prije odlaska. Tabor su napuštali na izričitu naredbu tj. kad se barjak pokrenuo, kretali su i oni te su trebali spremati svoje stvari u kratkom vremenu kako ne bi zaostajali u daljnjem putovanju. Na putovanju su jahali svi zajedno u tišini te im je bilo zabranjeno izdvajati se od skupine. Ako je netko imao nekome što reći, morao se približiti svojim konjem, ne ometajući pritom drugu braću, i potiho drugu priopćiti što je potrebno. Kod prelaska potoka, vitezovi su smjeli napajati svoje konje, pod uvjetom da ne kasne za skupinom, osim ako su bili na neprijateljskom teritoriju. Tad je barjaktar određivao hoće li stati napojiti konje ili ne. Nisu smjeli uzimati koplje i štit koje je nosio štitonoša, ni

---

¹⁶⁴ Pernoud, *Templari*, 70.

¹⁶⁵ Hodge, *Tajna vitezova*, 88.

¹⁶⁶ Postoje varijacije tog naziva zbog promjena u francuskom jeziku kao *baucant*, *vaucant*.

zapodjenuti boj bez dopuštenja. Sva ova detaljna i stroga pravila činila su templare discipliniranima – svjedoci bitaka govore o templarima kao o najhrabrijima, najdiscipliniranijima i najsmirenijima. Jedan arapski kroničar u svjedočanstvu opisuje kako ih se smatra najrazboritijim ratnicima na svijetu,¹⁶⁷ a u mnogim su bitkama stjecali su poštovanje Arapa zbog svoje odvažnosti.

Od svog nastanka pa do ukinuća templari su sudjelovali u mnoštvu bitaka braneći ili osvajajući područja za sigurnost kršćanstva. Djelovali su na području Svete Zemlje i u Španjolskoj na poziv tamošnjih vladara kao pomoć pri oslobađanju teritorija, a zauzvrat su često bili nagrađivani velikim posjedima koje su, uglavnom, skromno odbijali. Većina njihovih snaga nalazila se u Svetoj Zemlji gdje su štitili hodočasnike i branili sveta mjesta kršćanstva. Godinama prije pada Jeruzalema u ruke Arapa, odigrale su se značajne promjene u Jeruzalemskom Kraljevstvu što je uzrokovalo slabljenje kraljevstva i, u sljedećim godinama, rezultiralo postupnim gubljenjem teritorija i na kraju gubitkom svih posjeda. Nesmotreni potezi i razmirice među kršćanskim vladarima i plemićima doveli su do slabljenja Jeruzalemskog Kraljevstva; kralj Amalrik (1162. – 1174.) prekinuo je savez s Egiptom što mu je inače olakšavalo položaj kraljevstva, budući da se mogao usmjeriti na napade koji su dolazili iz muslimanske Sirije. Na arapskoj se strani pojavio Saladin¹⁶⁸ (1137./8. – 1193.) koji je 1183. godine teritorije nekoliko suprotstavljenih arapskih vladara stavio pod svoju kontrolu i time zadobio veliku vojnu silu koja se mogla suprotstaviti kršćanima i povratiti sav teritorij pod islamsku vlast. Ionako oslabljeno, Jeruzalemsko Kraljevstvo samo je čekalo povod za rat koji će ga dovesti do propasti. Meštar reda, Eudes de Saint-Amand, po riječima Vilima Tirskog: „vjeroloman i ohol; slabo se bojao Boga i njegova imena, nikome nije iskazivao časti, ne bojeći se Boga i ne poštujući čovjeka“,¹⁶⁹ dao je pobiti poslanike asasinskog,¹⁷⁰ meštra zvanog *Starac s planine* i time izgubio svoje pomagače,¹⁷¹ a odnosi između muslimana i kršćana su se zaoštrili. Kralja Amalrika naslijedio je trinaestogodišnji sin Balduin IV. (1174. – 1185.) koji je bolovao od gube. On se stalno pokušavao nagoditi sa Saladinom i održavati mir u kraljevstvu čemu su

---

¹⁶⁷ Pernoud, *Templari*, 74.

¹⁶⁸ Punog imena Salah ad-Din Jusuf Ibn Ajub; osnivač Ejubidske dinastije.

¹⁶⁹ Pernoud, *Templari*, 75.

¹⁷⁰ Šijitska sekta osnovana 1091. godine kao oporba sunitским Seldžucima; sačinjavali su je snažni mladići koji su imali dobro obrazovanje; osposobljeni za prerušavanje i prikradanje, jako snalažljivi, lukavi i prikriveni bavili su se tajnim ubojstvima.; Hodge, *Tajna vitezova*, 74.

¹⁷¹ Budući da su bili šijiti, često su surađivali s templarima u borbi protiv sunita (Seldžuka); templari su sklopili još sličnih saveza; naučili arapski jezik i kulturu čime su osnažili svoj položaj u Svetoj Zemlji.; Hodge, *Tajna vitezova*, 74.

se protivili templari te je Saladin zbog njihovih razmirica poveo vojsku od 30 000 mameluka.¹⁷² Sedamnaestogodišnji je kralj s 500 vitezova, uključujući 80 templara, 22. studenog 1177. godine napao Saladina u klancu pokraj Montgisarda i izvojevao veličanstvenu pobjedu. Pobijeno je 90% arapskih postrojbi, a Saladin se jedva spasio i vratio u Egipat. Po smrti kralja Balduina IV., došlo je do borbe za vlast jer je njegov nasljednik, osmogodišnji nećak Balduin V., umro već sljedeće godine. Godine 1187. Saladin je napao Tiberijadu te su kršćani htjeli ići u obranu grada čemu se usprotivio Raymond od Tripolija (1140. – 1187.) i savjetovao kralja Guya de Lusignana (1150. – 1194.) da ne izlaže vojsku u pustinji bez izvora vode. Pod pritiskom velikaša, a najviše templarskog meštra Gerarda de Riderforta, kralj je odlučio ići u napad pa se kršćanska vojska od oko 20 000 vojnika (od čega samo 1 200 vitezova i 4 000 konjanika) utaborila 3. srpnja 1187. godine nedaleko od Hattina gdje se nalazila Saladinova vojska koja je brojala više od 30 000 vojnika. Kršćani, iscrpljeni vrućinom, žeđu i dimom zapaljenog grmlja te prorijeđeni cjelodnevnim napadima arapskih strijelaca, započeli su 4. srpnja bitku s nadmoćnijim neprijateljem, u kojoj su bili potpuno poraženi. Nekolicina je uspjela pobjeći do Jeruzalema, a ostali su bili pobijeni ili zarobljeni te im je oteta relikvija Kristova križa.¹⁷³ Svi su zarobljeni vojnici prodani u roblje, a vitezovi su pogubljeni bez milosti. Prema tekstovima ljetopisaca, templari su podnijeli svoju smrt ponizno i šutke.¹⁷⁴ Isto je bilo i s ivanovcima. Templarima je po *Pravilu* bilo dopušteno ponuditi svoj bodež i remen kao otkupninu, ali to nikad nije bilo dovoljno. Gerard de Ridefort je pod čudnim okolnostima pošteđen, te je pozivao ostale kršćanske utvrde na predaju zbog čega se o njemu govorilo da je izdao i red i vjeru.

Nakon ovog poraza, Jeruzalem je opkoljen i ubrzo osvojen, a sljedeće križarske vojne nisu donijele očekivani uspjeh te se u Europi počeo gubiti interes za ponovnim osvajanjem Svete Zemlje. Templari i ivanovci svojim su sredstvima financirali nekoliko vojni, ali ni one nisu polučile mnogo uspjeha, dok je templarski ugled opadao.

---

¹⁷² Zarobljenici uvršteni u vojsku; činili glavninu arapske vojske, a naziv mameluk znači rob.; Šentija, *Opća enciklopedija*, sv. 5, 3., 295.

¹⁷³ Križ na kojem je bio raspet Krist, a pronašla ga je carica Helena (o. 248. - o. 328.); Preuzeto s: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/259898/Saint-Helena> (26. 5. 2015.)

¹⁷⁴ Hodge, *Tajna vitezova*, 134-135.

Ukinuće reda

U petak, 13. listopada 1307. godine uhićeni su svi templari u Francuskoj kojom je tad vladao Filip IV. Lijepi (1285. – 1314.). Tajnom naredbom izdanom 14. rujna 1307. godine, poslanom sucima i upraviteljima pokrajina, naređeno je da se templari uhite sljedećeg mjeseca, 13. listopada, čime je izvršeno masovno uhićenje templara na gotovo tri tisuće posjeda u istom danu. Već je sljedećeg dana (14. listopada) objavljen kraljevski proglas u kojem se obznanjaju optužbe sadržane u nalogu za uhićenje. Templari su optuženi za otpadništvo od vjere, oskrvnjivanje Kristove osobe, razvratne obrede, nevjeru u sakramente, zloupotrebu dužnosti, sodomiju te idolopoklonstvo. Navedeno je da se većina radnji za koje su optuženi odvijala pri samom primanju u red, prilikom kojeg su se, pri pristupanju, braća navodno odričala Krista i pljuvala na raspelo. Nakon toga bi ih, prema navodima optužnice, u dno kralježnice (stražnjica), u pupak i u usta poljubio primatelj, uz obećanje da će se podati sodomiji ako se to od njih zatraži, dočim bi se na kraju obreda klanjali kipiću zvanom Baphomet¹⁷⁵ i na sebe stavljali uže (zavjetni konopac) koje je prethodno bilo položeno na kipić. Gubitak Svete Zemlje nije išao u prilog reda već od prije, a ovakve optužbe samo su dodatno ukazivale da je kršćane zbog templarskog zastranjenja Bog napustio u bitkama i da će, ako ne uklone to zlo, odmazda stići sve do Europe. Optužbe su bile neistinite, a svi koji su ih priznali učinili su to zbog mučenja i kasnije povukli svoja priznanja.

Filip IV. Lijepi poslao je pisma svim vladarima u Europi i pozvao ih na borbu protiv templara, da ih uhite po uzoru na njega i da ih podvrgnu ispitivanju (inkvizicija), ali u početku većina vladara nije pristala to učiniti jer su smatrali optužbe lažnima. Kad je meštar reda, Jacques de Molay, dao svoje priznanje za dane optužbe, kralj je njegov iskaz proslijedio papi Klementu V. na što se ovaj usprotivio Filipu jer je bez njegova dopuštenja i u njegovo ime izvršio uhićenje reda pod njegovom zaštitom. Već je prije Filip dolazio u sukob s papama. S Bonifacijem VIII. sukobio se oko poreza u korist svećenstva, papu su kraljevi ljudi napali 1303. godine, da bi od posljedica napada Bonifacije nedugo nakon toga preminuo. Filip IV. sukobio se i s njegovim nasljednikom Benediktom XI. koji je umro pod nerazjašnjenim okolnostima. Tad je za novog papu postavljen Bertrand de Got (papa

---

¹⁷⁵ Danas poznata figura koja ima torzo žene, kozje noge i glavu, a između rogova baklju; povezano s poganskim božanstvom. U optužbi templara spominje se da je to bila balzamirana glava, a da naziv potječe od Muhamedova imena tj. srednjovjekovnog Mahomet.; Hodge, *Tajna vitezova*, 187.

Klement V.), Filipov poklonik koji je radio u njegovu korist.¹⁷⁶ Dana 22. studenog 1307. godine, bulom *Pastoralis praeeminentiae*, papa naređuje svim vladarima da u svojim zemljama uhite templare.¹⁷⁷ Njihovim uhićenjima započinju procesi ispitivanja, a svu imovinu koju su posjedovali preuzimaju vladari ili plemićke obitelji koje su im nešto darovale (posjede, dvorce...). Nedugo nakon tih događaja, u veljači 1308. godine, papa u svoje ruke preuzima ispitivanje templara i traži od Filipa izručenje potonjih što ovaj nevoljko prihvaća te kasnije predaje u papinu nadležnost samo nekolicinu, a zadržava nadzor nad njihovim dobrima. Sam Filip nije raspolagao s mnogo novca, zbog prijašnjih ratova koje su pokretali njegovi preci i vlastite rastrošnosti, a bogatstvo templarâ potaklo je u njemu misao za preuzimanjem njihove imovine. Tijekom ispitivanja svi su templari pred kardinalima porekli dana priznanja na ispitivanju provedenom od strane Filipa Lijepog, tijekom kojih su željeli izbjeći mučenje te su stoga dali iznuđena priznanja; nekolicina je zbog upornog poricanja hereza spaljena na lomači.¹⁷⁸

Mučenje u postupku inkvizicije bilo je dopušteno kao iznuđivanje priznanja papinskom bulom Inocenta IV. (1243. – 1254.) *Ad extirpanda* iz 1252. godine, pod uvjetom da se smije izvršiti samo jednom na pojedincu i to bez prolijevanja krvi i lomljenja kostiju.¹⁷⁹ Zbog okrutnih metoda i kraljevske uprave koja je vodila mučenja, to se gotovo uvijek kršilo i mnogi su podlegli ranjavanju izazvanom mučenjem. U francuskom su dvorcu Chinon tri papina kardinala od 17. do 20. kolovoza 1308. godine sastavila dokument¹⁸⁰ u kojem papa Klement V. oslobađa Jacquesa de Molaya i cijeli templarski red svih optužbi koje je iznijela inkvizicija. Uz trojicu kardinala bilo je prisutno još osam drugih svećenika koji su bili svjedoci tijekom ispitivanja petorice vrhovnih vitezova templara: Huguesa de Pairauda, Geoffroiya de Charneya, Geoffroiya de Gonnevillea, Raimbouda de Carona te meštra reda Jacquesa de Molaya. Načinjene su tri kopije tog dokumenta koji su potpisali i zapečatili ispitivači, optuženici i svjedoci. Budući da taj dokument nikad nije objelodanjen,¹⁸¹ templari su se i dalje nalazili na udaru kralja Filipa. Neke od onih koji su bili i oslobođeni jer su povukli svoja prethodna priznanja, kralj je dao

---

¹⁷⁶ Za njegova pontifikata započinje tzv. avinjonsko sužanjstvo koje je trajalo od 1309. do 1377. godine.

¹⁷⁷ Pernoud, *Templari*, 134.

¹⁷⁸ Jedan od templara je pred kardinala donio svoje spaljene kosti kao dokaz okrutnosti tijekom ispitivanja.

¹⁷⁹ Hodge, *Tajna vitezova*, 167.

¹⁸⁰ Danas poznat kao *Chinonski pergament* koji je 2001. godine u vatikanskom arhivu otkrila paleografkinja Barbara Frale.

¹⁸¹ Ne može se sa sigurnošću reći zašto dokument nije objelodanjen; razlog tomu je vjerojatno bojazan pape od kralja Filipa Lijepog, budući da je otprije bio njegov poklonik i radio u njegovu korist, te mu se sad nije htio suprotstavljati.

proglasiti ponovnim hereticima.¹⁸² Ostali, koji su se još uvijek nalazili u zatvorima, i dalje su tvrdili da su nevin. Ugled je templara uvelike bio narušen, s tim da se papa nije javno izjašnjavao ni o jednom događaju vezanom uz templare.

Papa je, pod pritiskom kralja, sazvaio sabor u Vienneu na kojem se okupilo oko tri stotine kardinala, nadbiskupa i biskupa kako bi raspravili o ukidanju reda. Većina se tome protivila, ali pod pritiskom Filipa Lijepog, papa Klement V. izdaje bulu *Vox in Excelso* 22. ožujka 1312. godine kojom ukida red templara, a nedugo zatim, u svibnju, bulom *Ad providam*, svu imovinu templara predaje ivanovcima. Međutim, Filip je većinu imovine prisvojio sebi, a ivanovci su se morali zadovoljiti onim što im je on dao da uzmu. Kralj je također nastavio s osudom templara imenujući povjerenstvo kardinala koji su bili odani njemu, a svoju su osudu obznanili 18. ožujka 1314. godine.

Na podiju ispred crkve Notre-Dame u Parizu četvorici velikodostojnika reda Jacquesu de Molayu, Huguesu de Pairaudu, Geoffroiju de Charneyu i Geoffroiju de Gonnevillieu (Raimbaud de Caron je umro u zatočeništvu prije izricanja osude) izrečena je kazna doživotnog zatvora. Jacques de Molay i Geoffroi de Charney pobunili su se i rekli da su priznanja neistinita te da su svi pripadnici reda poštteni i pobožni te da im je nanesena nepravda. Navečer istog dana obojica su izvedena i spaljena na lomači, a po predaji je navodno De Molay povikao da će do kraja ove godine susresti i kralja i papu pred Bogom. Mjesec dana nakon toga, 20. travnja 1314. godine, preminuo je papa Klement V. od nepoznate bolesti (najvjerojatnije od karcinoma), a 29. studenoga Filip IV. Lijepi umire od moždane kapi prilikom lova. U roku od četrnaest godina izumrla je tristogodišnja kraljevska dinastija Capet iz koje je i on potjecao. Ostali preživjeli templari uglavnom su se priključivali drugim vjerskim ustanovama, a mnogi su umrli u tamnicama, dok je mnoštvo onih za čiju se sudbinu ne zna.¹⁸³

---

¹⁸² Ponovni heretici su osobe koje su se pokajale za svoju herezu, ali su je opet počinile, te su zbog opasnosti daljnjeg širenja morale biti spaljene na lomači.

¹⁸³ Hodge, *Tajna vitezova*, 171-177.

Zaključak

Od osnutka red je templara uživao mnoštvo privilegija, a suvremenici su mu iskazivali veliko poštovanje. Takvim su razvojem situacije stekli veliko bogatstvo i ugled u skoro cijelom kršćanskom svijetu. Postupnim gubitkom Svete Zemlje i ostalih područja red je gubio na ugledu, a zbog njihovih bankarskih poslova i silnog bogatstva, koje zapravo nije bilo njihovo, javila se zavist kod vladarâ i širile su se razne klevete o njima. Sve je to utjecalo na javno mišljenje o vitezovima, mlade su templare na ulicama ismijavali.¹⁸⁴ Na osnovi tih glasina i u želji za apsolutnom kontrolom, Filip Lijepi dao je uhititi templare kao heretike uz potporu svojih namjesnika na važnijim položajima u Kraljevstvu i Crkvi. Iza svega je zapravo stajala Filipova želja za dodatnim prihodima i uspostavljanjem moći. Javno mnijenje o templarima ionako je bilo narušeno, a spomenutom optužnicom izgubilo se svako povjerenje. Mnogi vladari nisu vjerovali optužbama i nisu u svojim kraljevstvima mučili templare kao što je to bilo u Francuskoj, no nitko ih nije htio braniti jer je njihovo ukinuće zapravo samo išlo u prilog vladarima. Chinonski pergament svakako je svjedočanstvo da za osudu templara nije bilo nikakvih odlučujućih dokaza, oni su se jednostavno držali svojih pravila koja su bila najstroža među svim postojećim redovima. Očigledno je da je Filip IV. želio koncentrirati svu vlast i bogatstvo u svojim rukama, čemu su mu na putu stajali templari, te se vještim sudskim aparatom svojih pristaša okoristio da dovede do ukinuća njihova reda. U optužbama koje su pokrenule lavinu legendi i misterija u sljedećim stoljećima vjerojatno je bilo malo ili nimalo istine.

Popis meštara reda

- I. Hugues de Payen (1118. – 1136.)
- II. Robert de Craon (1137. – 1149.)
- III. Everard des Barres (1149. – 1152.)
- IV. Bernard de Tremelay (1152. – 1153.)
- V. Andre de Montbard (1153. – 1156.)
- VI. Bertrand de Blanchefort (1156. – 1169.)
- VII. Philippe de Milly (1169. – 1171.)
- VIII. Eudes de Saint-Amand (1171. – 1179.)
- IX. Arnold de Torroja (1180. – 1184.)
- X. Gerard de Ridefort (1185. – 1189.)

---

¹⁸⁴ Frale, *Templari*, 157.

- XI. Robert de Sable (1191. – 1193.)
- XII. Gilbert Erail (1194. – 1200.)
- XIII. Philippe de Plessis (1201. – 1209.)
- XIV. Guillaume de Chartres (1210. – 1219.)
- XV. Pedro de Montaignu (1219. – 1232.)
- XVI. Armand de Perigord (1232. – 1244.)
- XVII. Richard de Bures (1244. – 1247.)
- XVIII. Guillaume de Sonnac (1247. – 1250.)
- XIX. Renaud de Vichiers (1250. – 1256.)
- XX. Thomas Berard (1256. – 1273.)
- XXI. Guillaume de Beaujeu (1273. – 1291.)
- XXII. Theobald Gaudin (1291. – 1293.)
- XXIII. Jacques de Molay (1293. – 1314.)

Bibliografija

- Frale, Barbara. *Templari*. Zagreb: Profil, 2014.
- Hodge, S. J. *Tajna vitezova templara*. Zagreb: Profil, 2013.
- Napier, Gordon. *Uspon i pad vitezova templara*. Ivančna Gorica: Mozaik knjiga, 2007.
- Pernoud, Regine. *Templari*. Split: Verbum, 2005.
- Read, Piers Paul. *Templari*. Zagreb: Stari Grad, 2003.
- Šentija, Josip, ur. *Opća enciklopedija*, sv. 5, 3. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1979.

Internetnski izvori

- <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/259898/Saint-Helena> (26. 5. 2015.)

KNIGHTS TEMPLAR: THE POOR FELLOW-SOLDIERS OF CHRIST AND OF THE TEMPLE OF SOLOMON

This paper deals with the Templar order, founded to protect pilgrims in the Holy Land, where it left his mark in the Crusades, in order to be abolished in the 14th century under mysterious circumstances, which led to various subsequent mysteries about his work. Seemingly an ordinary religious order, which was characterized with humility, obedience and knightly diligence and left a mark until today, causing much controversy. All mysteries, which have occurred resulting from charges that were addressed to the order and mysterious circumstances and ignorance, has led to the emergence of the real mysteries that still attract the attention of many people. Thus, this paper aims to show the history of the order and events that marked him, including the circumstances of its abolition.

Keywords: *The Knights Templar, The Crusades, masters of the order, Chinon parchment, abolition of the order, heresy, Jacques de Molay*